

REKONKISTA TARIXIDAGI MUHIM JANGLAR VA MUHIM SHAXSLAR

<https://doi.org/10.5281/zenodo.21000806>

Xajiyev Nazirbek Murotovich

Osiyo xalqaro universiteti I-kurs magistranti

Annotatsiya. *Mazkur maqolada Rekonkista tarixining kelib chiqish sabablari, uning bosqichlari, harbiy-siyosiy xususiyatlari hamda Iberiya yarimorolida kechgan eng muhim janglar ilmiy jihatdan tahlil qilingan. Shuningdek, Rekonkistaning borishiga bevosita ta'sir ko'rsatgan mashhur hukmdorlar va sarkardalarning tarixiy faoliyati yoritilib, ularning harbiy strategiyasi hamda siyosiy qarorlarining tarixiy ahamiyati baholangan. Maqolada Rekonkista davrida qo'llanilgan harbiy usullar, ritsarlik ordenlarining o'rni, qal'alar tizimining rivojlanishi, urushlarning ijtimoiy-iqtisodiy oqibatlarini hamda ushbu tarixiy jarayonning Ispaniya davlatchiligi va Yevropa siyosiy taraqqiyotiga ko'rsatgan ta'siri keng yoritilgan.*

Kalit so'zlar: *Rekonkista, Iberiya, Andalus, Kastiliya, Aragon, Granada, Pelayo, Alfonso VIII, Ferdinand II, Izabella I, Kovadonga, ritsarlar, qal'alar, o'rta asrlar, Ispaniya, davlatchilik, strategiya, janglar.*

Аннотация: *В данной статье проанализированы причины возникновения Реконкисты, основные этапы её развития, военно-политические особенности, а также наиболее значимые сражения, происходившие на Пиренейском полуострове. Кроме того, освещена историческая деятельность известных правителей и полководцев, оказавших непосредственное влияние на ход Реконкисты, дана оценка их военной стратегии и политических решений. В статье также рассмотрены особенности военного искусства периода Реконкисты, роль рыцарских орденов, развитие системы крепостей, социально-экономические последствия войн, а также влияние данного исторического процесса на формирование испанской государственности и политическое развитие Европы.*

Ключевые слова: *Rekonkista, Пиренейский полуостров, Андалусия, Кастилия, Арагон, Гранада, Пелайо, Альфонсо VIII, Фердинанд II, Изабелла I, Ковадонга, рыцари, крепости, Средневековье, Испания, государственность, стратегия, сражения.*

Abstract: *This article analyzes the origins of the Reconquista, its main stages, military and political characteristics, and the most significant battles fought on the Iberian Peninsula. It also examines the historical activities of prominent rulers and military commanders who directly influenced the course of the Reconquista, evaluating their military strategies and political decisions. Furthermore, the article discusses the military*

practices of the Reconquista period, the role of military orders, the development of fortress systems, the socio-economic consequences of the wars, and the impact of this historical process on the formation of the Spanish state and the political development of Europe.

Key words: Reconquista, Iberian Peninsula, Al-Andalus, Castile, Aragon, Granada, Pelayo, Alfonso VIII, Ferdinand II, Isabella I, Covadonga, knights, fortresses, Middle Ages, Spain, statehood, strategy, battles.

KIRISH

O'rta asrlar davri jahon tarixida siyosiy, harbiy va madaniy jihatdan keskin o'zgarishlar yuz bergan muhim tarixiy bosqich hisoblanadi. Bu davrda turli davlatlar va sivilizatsiyalar o'rtasidagi munosabatlar ko'pincha hududiy manfaatlar, siyosiy ustunlik va diniy qarashlar bilan belgilanib, uzoq davom etgan harbiy to'qnashuvlarga sabab bo'lgan. Ana shunday tarixiy jarayonlardan biri Rekonkista bo'lib, u nafaqat Iberiya yarimorolining siyosiy taraqqiyotiga, balki butun G'arbiy Yevropa tarixining keyingi rivojlanishiga ham sezilarli ta'sir ko'rsatgan.

Rekonkista VIII–XV asrlar davomida Iberiya yarimorolida kechgan murakkab tarixiy jarayon bo'lib, u xristian qirolliklari va musulmon davlatlari o'rtasidagi uzoq muddatli siyosiy hamda harbiy kurashlarni o'z ichiga oladi. Ushbu davr davomida hududiy chegaralar bir necha bor o'zgargan, yangi davlatlar shakllangan, mavjud siyosiy tuzilmalar esa tubdan qayta tashkil etilgan. Shu bilan birga, Rekonkista nafaqat harbiy yurishlar majmui, balki davlat boshqaruvi, diplomatik munosabatlar, iqtisodiy rivojlanish va madaniy almashinuv bilan

chambarchas bog'liq bo'lgan tarixiy hodisa sifatida ham alohida ahamiyat kasb etadi. Mazkur tarixiy jarayonning o'ziga xos jihatlaridan biri shundaki, u bir necha asr davomida turli bosqichlarda rivojlanib, har bir davrda o'ziga xos siyosiy vaziyat va harbiy sharoitlarni yuzaga keltirgan. Ayrim davrlarda xristian qirolliklari ustunlikka erishgan bo'lsa, ayrim bosqichlarda musulmon hukmdorlari o'z mavqeini mustahkamlashga muvaffaq bo'lgan. Natijada Rekonkista ko'plab yirik janglar, mashhur sarkardalar va muhim tarixiy voqealarni o'z ichiga olgan murakkab tarixiy jarayonga aylangan.

Bugungi kunda Rekonkista tarixi tarixshunoslikda keng o'rganilayotgan mavzulardan biri bo'lib, uning harbiy, siyosiy va ijtimoiy jihatlarini tadqiq etish o'rta asrlar Yevropasi taraqqiyotini chuqurroq anglash imkonini beradi. Ayniqsa, ushbu davrda sodir bo'lgan muhim janglar hamda tarixiy shaxslarning faoliyatini tahlil qilish davlatlarning shakllanishi, harbiy strategiyalarning rivojlanishi va xalqaro munosabatlarning takomillashuvini ilmiy asosda baholashda muhim ahamiyat kasb etadi.

ASOSIY QISM

VIII asr boshlarida Arab xalifaligi qo'shinlarining Gibraltar bo'g'ozini orqali Iberiya yarimoroliga kirib kelishi Yevropa tarixidagi eng muhim burilishlardan biri bo'ldi. 711-yilda musulmon lashkarboshisi Tariq ibn Ziyod boshchiligidagi qo'shinlarning Gvadalete jangida vestgotlar qiroli Rodrigo ustidan qozongan g'alabasi natijasida yarimorolning katta qismi qisqa muddat ichida musulmonlar nazoratiga o'tdi. Andalus nomi bilan mashhur bo'lgan ushbu hudud ilm-fan, savdo-sotiq, me'morchilik va qishloq xo'jaligi sohasida yuksak taraqqiyotga erishgan bo'lsa-da, shimoliy tog'li hududlarda mustaqilligini saqlab qolgan xristian knyazliklari musulmon hukmronligini vaqtinchalik holat deb hisobladilar. Ular o'z davlatlarini qayta tiklash va avvalgi hududlarni egallash maqsadida uzoq muddatli harbiy kurashni boshladilar. Rekonkista aynan ana shunday tarixiy sharoitda vujudga kelgan bo'lib, uning asosida diniy qarashlarga emas, balki siyosiy mustaqillikni tiklash, iqtisodiy resurslarni qo'lga kiritish va hududiy ustunlikni ta'minlash kabi omillar ham yotardi.

Rekonkistaning dastlabki bosqichlarida shimoldagi Asturiya, Leon, Navarra, Kastiliya va Aragon qiroliklari o'zaro mustaqil ravishda faoliyat yuritgan bo'lsalar-da, umumiy xavf ularni ayrim davrlarda ittifoq tuzishga majbur qildi. Musulmon hukmdorlari ham ichki siyosiy nizolar va sulolaviy kurashlar sababli bir necha mustaqil amirliklarga bo'linib ketganligi xristian qiroliklariga qulay

imkoniyat yaratdi. Shu sababli Rekonkistaning muvaffaqiyati faqat harbiy kuch bilan emas, balki siyosiy vaziyatdan unumli foydalanish, diplomatik ittifoqlar tuzish va strategik rejalashtirish orqali ham ta'minlandi. Ushbu omillar keyingi yirik janglarning natijasiga bevosita ta'sir ko'rsatgan.

Kovadonga jangi – Rekonkistaning boshlanish nuqtasi. Rekonkista tarixida eng muhim voqealardan biri sifatida 722-yilda bo'lib o'tgan Kovadonga jangi e'tirof etiladi. Son jihatdan ancha kam bo'lgan Asturiya qo'shinlari Pelayo boshchiligidagi musulmon qo'shinlariga qarshi muvaffaqiyatli mudofaa olib bordilar. Harbiy nuqtai nazardan ushbu jang katta miqyosdagi to'qnashuv bo'lmagan bo'lsa-da, uning siyosiy va ruhiy ahamiyati nihoyatda katta edi. Mazkur g'alaba shimoldagi xristian aholisida musulmon qo'shinlarini mag'lub etish mumkinligi haqidagi ishonchni mustahkamladi va keyingi harbiy yurishlar uchun muhim rag'bat bo'lib xizmat qildi. Kovadonga g'alabasi natijasida Asturiya qirolligi mustaqil siyosiy markaz sifatida shakllandi. Keyingi hukmdorlar aynan shu davlat negizida yangi harbiy yurishlarni tashkil etdilar. Tarixchilar ushbu jangni Rekonkistaning ramziy boshlanishi sifatida baholaydilar, chunki aynan shu voqeadan so'ng xristian qiroliklari hududlarini kengaytirishga qaratilgan uzluksiz siyosatni amalga oshira boshladilar. Pelayo esa Ispaniya tarixida milliy ozodlik kurashining ilk qahramonlaridan biri sifatida e'tirof etildi.

Las Navas de Tolosa jangi va Rekonkistaning burilish davri. 1212-yilda sodir bo'lgan Las Navas de Tolosa jangi Rekonkista tarixidagi eng muhim harbiy burilishlardan biri hisoblanadi. Kastiliya qiroli Alfonso VIII tashabbusi bilan Kastiliya, Aragon va Navarra qirolliklari yagona ittifoq tuzib, Almohad xalifaligi qo'shinlariga qarshi yirik harbiy yurishni amalga oshirdilar. O'sha davr uchun juda katta hisoblangan qo'shinlarning to'qnashuvi natijasida musulmon qo'shinlari og'ir mag'lubiyatga uchradi. Mazkur jangning ahamiyati faqat harbiy g'alaba bilan cheklanmaydi. Almohadlar davlatining harbiy qudrati izdan chiqdi, Andalusdagi musulmon amirliklari zaiflashdi va xristian qirolliklari janub tomon tezkor yurishlarni boshlash imkoniyatiga ega bo'ldilar. Oradan ko'p o'tmay Kordova, Valensiya, Mursiya va Sevilya kabi yirik shaharlar bosib olindi. Natijada musulmonlar tasarrufida faqat Granada amirligi saqlanib qoldi. Tarixchilar aynan Las Navas de Tolosa jangini Rekonkistaning yakuniy g'alabasiga yo'l ochib bergan asosiy strategik burilish sifatida baholaydilar.

Granadaning egallanishi va Rekonkistaning yakunlanishi. XV asr oxiriga kelib Kastiliya va Aragon qirolliklarining sulolaviy birlashuvi natijasida markazlashgan kuchli davlat shakllandi. Ferdinand va Izabella boshchiligidagi yangi siyosiy ittifoq Granadani egallashni asosiy maqsad qilib qo'ydi. O'n yil davom etgan qamal va harbiy yurishlardan so'ng 1492-yilda Granada taslim bo'ldi. Shu tariqa sakkiz

asr davom etgan Rekonkista rasman yakunlandi.

Granadaning qo'lga olinishi Ispaniya tarixida yangi davrni boshlab berdi. Mamlakat siyosiy jihatdan birlashdi, markazlashgan qirollik mustahkamlandi va tashqi ekspansiya uchun keng imkoniyatlar yaratildi. Aynan 1492-yilda Xristofor Kolumb ekspeditsiyasining moliyalashtirilishi ham yangi davlatning iqtisodiy va siyosiy salohiyati bilan chambarchas bog'liq edi. Shu sababli Rekonkistaning yakunlanishi nafaqat Iberiya yarimoroli, balki butun jahon tarixiga sezilarli ta'sir ko'rsatgan voqea hisoblanadi.

Rekonkista tarixidagi muhim shaxslar. Rekonkista tarixida Pelayo alohida o'rin egallaydi. U Asturiya qirolligining asoschisi sifatida shimoldagi mustaqil davlatni shakllantirdi va Kovadonga jangidagi g'alaba orqali kelajakdagi ozodlik harakatlariga asos soldi. Uning harbiy mahorati, qat'iyati va siyosiy irodasi keyingi hukmdorlar uchun namuna bo'ldi. Pelayo faoliyati tufayli Asturiya qirolligi Rekonkistaning tayanch markaziga aylandi.

Kastiliya qiroli Alfonso VIII Rekonkistaning eng iste'dodli harbiy rahbarlaridan biri sifatida tarixga kirgan. U uzoq yillar davomida boshqa xristian qirolliklari bilan diplomatik aloqalarni mustahkamlab, umumiy harbiy ittifoqni shakllantirdi. Aynan uning rahbarligida Las Navas de Tolosa jangidagi ulkan g'alaba qo'lga kiritildi. Alfonso VIII nafaqat mohir sarkarda, balki kuchli davlat arbobi sifatida ham Kastiliya

qirolligining siyosiy mavqeini sezilarli darajada mustahkamladi.

Rekonkistaning yakuniy bosqichida Ferdinand II Aragonlik va Izabella I Kastiliyalik tarixiy jarayonning eng muhim shaxslariga aylandilar. Ularning sulolaviy nikohi natijasida ikki yirik qirollik yagona siyosiy markaz ostida birlashdi. Ular markazlashgan davlat boshqaruvini yo'lga qo'yish, muntazam qo'shin tashkil etish va Granadani zabt etishga qaratilgan izchil siyosat yuritish orqali Rekonkistani muvaffaqiyatli yakunladilar. Shuningdek, ularning davrida Ispaniya Yevropaning eng qudratli davlatlaridan biriga aylandi.

Musulmon hukmdorlari orasida Yusuf ibn Tashfin va Ya'qub al-Mansur kabi sarkardalar alohida e'tiborga loyiqdir. Ular Shimoliy Afrikadan kelgan Almoravidlar va Almohadlar sulolalari rahbarlari sifatida Andalusni uzoq vaqt davomida himoya qilishga muvaffaq bo'ldilar. Ayniqsa, Ya'qub al-Mansur Rekonkistaning bir necha bosqichlarida xristian qo'shinlariga jiddiy qarshilik ko'rsatgan tajribali harbiy qo'mondon sifatida tanilgan. Ularning faoliyati musulmon davlatlarining harbiy salohiyatini saqlab qolishda muhim rol o'ynagan bo'lsa-da, ichki siyosiy bo'linishlar va iqtisodiy zaiflashuv oxir-oqibat Rekonkistaning muvaffaqiyatli yakunlanishiga to'sqinlik qila olmadi.

Rekonkistaning tarixiy ahamiyati. Rekonkista nafaqat harbiy g'alabalar ketma-ketligi, balki Yevropa siyosiy taraqqiyotining muhim bosqichi sifatida ham baholanadi. Ushbu jarayon

davomida markazlashgan davlat boshqaruvi shakllandi, milliy birlik g'oyasi kuchaydi, harbiy tashkilotlar takomillashdi va iqtisodiy rivojlanish uchun yangi imkoniyatlar yaratildi. Shuningdek, Rekonkista natijasida Ispaniya kuchli dengiz davlatiga aylandi hamda Buyuk geografik kashfiyotlar davrining boshlanishida yetakchi rol o'ynadi. Shu bilan birga, Rekonkista diniy va madaniy munosabatlarga ham katta ta'sir ko'rsatdi. Musulmonlar, yahudiylar va xristianlar o'rtasidagi uzoq yillik hamkorlik o'rnini asta-sekin diniy bir xillik siyosati egalladi. Bu esa Iberiya yarimorolining etnik va madaniy tarkibida sezilarli o'zgarishlarga olib keldi. Rekonkista tajribasi bugungi kunda ham davlat qurilishi, harbiy strategiya va siyosiy integratsiya masalalarini o'rganishda muhim tarixiy tajriba sifatida ilmiy ahamiyatini saqlab qolmoqda.

Rekonkista davrida harbiy strategiya va jangovar usullar. Rekonkista urushlari o'rta asrlar harbiy san'atining rivojlanishida muhim bosqichlardan biri hisoblanadi. Dastlabki davrlarda xristian qirolliklari son jihatdan ustun bo'lgan musulmon qo'shinlariga qarshi ochiq maydondagi janglardan ko'ra, tog'li hududlarda mudofaa olib borish va kutilmagan hujumlar uyushtirish taktikasidan foydalandilar. Asturiya va Kantabriya tog'larining murakkab relyefi kichik qo'shinlarga katta ustunlik berganligi sababli musulmon lashkarlarining harakatlanishi qiyinlashgan. Keyinchalik xristian davlatlari iqtisodiy va harbiy jihatdan

kuchaygani sari qal'alarni qamal qilish, uzoq muddatli blokada tashkil etish hamda dushmanning ta'minot yo'llarini uzib qo'yishga asoslangan strategiyalar keng qo'llanila boshlandi. Ayniqsa, XIII asrdan boshlab harbiy yurishlar puxta rejalashtirilgan logistika tizimi, razvedka faoliyati va qo'shinlarning o'zaro muvofiqlashtirilgan harakati asosida amalga oshirildi. Bu esa Rekonkistaning keyingi bosqichlarida xristian qo'shinlarining muvaffaqiyatini ta'minlagan asosiy omillardan biri bo'ldi. Musulmon qo'shinlari esa yuqori harakatchan otliq qismlar, mohir kamonchilar va tezkor zarba berish usullari bilan ajralib turgan. Andalus harbiy maktabida yengil qurollangan otliqlar muhim rol o'ynagan bo'lsa, xristian qirolliklari og'ir zirhli ritsarlar kuchiga tayanardi. Shu sababli jang maydonida ikki xil harbiy an'ana o'zaro to'qnashgan. Vaqt o'tishi bilan har ikkala tomon bir-birining samarali usullarini o'zlashtira boshladi. Natijada Rekonkista urushlari Yevropa harbiy san'atida yangi taktik yondashuvlarning shakllanishiga sezilarli ta'sir ko'rsatdi.

Harbiy-diniy ritsarlik ordenlarining Rekonkistadagi o'rni. Rekonkista tarixida harbiy-diniy ordenlar alohida mavqega ega bo'lgan. XII asrdan boshlab tashkil etilgan Santyago, Kalatrava, Alkantara va Avis ordenlari nafaqat diniy tashkilot, balki professional harbiy kuch sifatida ham faoliyat yuritgan. Ushbu ordenlar chegaralarni himoya qilish, qal'alarni qurish va egallangan hududlarni nazorat ostida saqlash vazifalarini bajargan.

Ularning a'zolari umrini harbiy xizmat va diniy burchni ado etishga bag'ishlagan bo'lib, intizom va jangovar tayyorgarlik darajasi bilan oddiy qo'shinlardan ajralib turgan. Mazkur ordenlar yangi zabt etilgan hududlarda mudofaa inshootlarini barpo etish, yo'llar xavfsizligini ta'minlash va ko'chib kelgan aholini himoya qilish orqali Rekonkistaning barqaror davom etishiga xizmat qildilar. Shuningdek, ular qirolliklarning iqtisodiy hayotida ham muhim rol o'ynab, yer-mulklar, qishloq xo'jaligi va savdo faoliyatini rivojlantirishga hissa qo'shganlar. Natijada harbiy-diniy ordenlar faqat urush davrida emas, balki tinchlik sharoitida ham davlat boshqaruvining muhim tarkibiy qismiga aylangan.

Rekonkista davrida qal'alar va mudofaa inshootlarining ahamiyati. Rekonkista urushlarining uzoq davom etishiga sabab bo'lgan omillardan biri qal'alar tizimining keng rivojlanganligidir. Har bir strategik hududda mustahkam qal'alar qurilgan bo'lib, ular nafaqat mudofaa markazi, balki ma'muriy va iqtisodiy boshqaruv maskani vazifasini ham bajargan. Musulmon me'morlari tomonidan bunyod etilgan ko'plab qal'alar baland devorlar, kuzatuv minoralari va murakkab himoya tizimi bilan ajralib turgan. Xristian qo'shinlari yangi hududlarni egallagach, ushbu inshootlarni qayta ta'mirlab, o'z harbiy ehtiyojlariga moslashtirganlar. Qal'alarni egallash ko'pincha butun bir viloyat ustidan nazorat o'rnatishni anglatgan. Shu sababli Rekonkista

davrida ochiq maydondagi janglardan ko'ra, uzoq davom etgan qamal operatsiyalari ko'proq uchraydi. Qamal paytida dushmanning oziq-ovqat va suv ta'minotini uzish, qamal minoralari va maxsus urush mashinalaridan foydalanish, yer ostidan tunnel qazish kabi usullar keng qo'llanilgan. Bu tajribalar keyinchalik Yevropa harbiy muhandisligining rivojlanishiga ham sezilarli ta'sir ko'rsatgan.

Rekonkistaning ijtimoiy va iqtisodiy oqibatlari. Rekonkista natijasida Iberiya yarimorolining demografik tarkibi sezilarli darajada o'zgardi. Yangi zabt etilgan hududlarga shimoldagi xristian aholisi ko'chirib keltirildi va ularga yer-mulklar ajratildi. Bu jarayon "repopulyatsiya" siyosati sifatida tarixga kirgan bo'lib, yangi shahar va qishloqlarning tashkil topishiga, dehqonchilik maydonlarining kengayishiga hamda iqtisodiy hayotning jonlanishiga xizmat qildi. Ko'plab yer egalari, ritsarlar va diniy tashkilotlar katta yer maydonlariga egalik qilib, feodal munosabatlarning mustahkamlanishiga sabab bo'ldilar. Savdo yo'llarining xavfsizligi ta'minlanishi natijasida ichki va tashqi savdo rivojlandi. Chorvachilik, uzumchilik, zaytun yetishtirish va hunarmandchilik tarmoqlari yangi iqtisodiy sharoitda yanada taraqqiy etdi. Ayrim musulmon muhandislari va hunarmandlari tomonidan yaratilgan sug'orish tizimlari, bog'dorchilik usullari hamda shaharsozlik tajribasi xristian hukmdorlari tomonidan saqlab qolindi va rivojlantirildi. Bu holat Rekonkistaning

faqat harbiy emas, balki iqtisodiy va madaniy almashinuv jarayoni bo'lganligini ham ko'rsatadi.

Rekonkistaning Yevropa siyosatiga ta'siri. Rekonkistaning muvaffaqiyatli yakunlanishi butun G'arbiy Yevropadagi siyosiy muvozanatga sezilarli ta'sir ko'rsatdi. Kuchli va markazlashgan Ispaniya qirolligining shakllanishi Fransiya, Angliya va Portugaliya kabi davlatlar bilan siyosiy raqobatning yangi bosqichini boshlab berdi. Shu bilan birga, Rekonkista davomida to'plangan harbiy tajriba keyinchalik Italiya urushlari, Shimoliy Afrika yurishlari va Atlantika okeani orqali amalga oshirilgan ekspeditsiyalarda ham qo'llanildi. Bundan tashqari, Rekonkista g'oyasi Yevropada diniy birlik va markazlashgan monarxiya konsepsiyasining mustahkamlanishiga ham ta'sir ko'rsatdi. Davlat hokimiyatining kuchayishi, muntazam qo'shinlarning tashkil etilishi, soliqlar tizimining takomillashuvi va yagona tashqi siyosatning shakllanishi zamonaviy milliy davlatlar rivojlanishining muhim bosqichlaridan biri sifatida baholanadi. Shu jihatdan Rekonkista nafaqat Ispaniya tarixida, balki butun Yevropa siyosiy taraqqiyotida uzoq muddatli tarixiy ahamiyat kasb etgan murakkab va ko'p qirrali jarayon hisoblanadi.

XULOSA

Xulosa qilib aytganda, Rekonkista o'rta asrlar Yevropa tarixida muhim o'rin tutgan uzoq davom etgan tarixiy jarayonlardan biri hisoblanadi. Ushbu

jarayon davomida Iberiya yarimorolining siyosiy xaritasi tubdan o'zgardi, yangi davlatlar shakllandi va mintaqaning keyingi taraqqiyoti uchun mustahkam tarixiy asos yaratildi. Rekonkista nafaqat harbiy yurishlar majmui, balki siyosiy, iqtisodiy, ijtimoiy va madaniy o'zgarishlarni ham o'z ichiga olgan murakkab tarixiy hodisa sifatida namoyon bo'ldi.

Maqolada ko'rib chiqilgan tarixiy manbalar va voqealar tahlili shuni ko'rsatadiki, Rekonkistaning borishi ko'plab omillarga bog'liq bo'lgan. Yirik janglar, hukmdorlar va sarkardalarning faoliyati, davlatlar o'rtasidagi siyosiy ittifoqlar hamda harbiy strategiyalar ushbu jarayonning rivojlanishida muhim ahamiyat kasb etgan. Ayni paytda, turli sivilizatsiyalar o'rtasidagi uzoq yillik

o'zaro ta'sir mintaqaning madaniy va siyosiy taraqqiyotiga ham sezilarli hissa qo'shgan. Shuningdek, Rekonkista tarixini o'rganish o'rta asrlar davridagi davlat boshqaruvi, harbiy san'at, diplomatik munosabatlar va xalqaro siyosiy jarayonlarni chuqurroq anglash imkonini beradi. Ushbu tarixiy tajriba bugungi tarixshunoslikda ham ilmiy ahamiyatini yo'qotmagan bo'lib, Yevropa davlatchiligining shakllanishi va rivojlanishini tadqiq etishda muhim nazariy manbalardan biri hisoblanadi. Shu bois Rekonkista tarixidagi muhim janglar va tarixiy shaxslarni o'rganish nafaqat o'rta asrlar tarixini chuqurroq anglashga, balki jahon tarixida yuz bergan siyosiy va harbiy jarayonlarning o'zaro bog'liqligini ilmiy asosda baholashga ham xizmat qiladi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR:

1. Karimov Sh., Ergashev Q. Jahon tarixi (O'rta asrlar). – Toshkent: O'qituvchi, 2017. – 432 b.
2. Ahmedov B. Jahon tarixi. O'rta asrlar. – Toshkent: Tafakkur, 2016. – 384 b.
3. Mavlonov O. Jahon sivilizatsiyalari tarixi. – Toshkent: Akademnashr, 2018. – 496 b.
4. Azamat Ziyo. O'zbek davlatchiligi tarixi. – Toshkent: Sharq, 2000. – 368 b.
5. O'zbekiston Milliy ensiklopediyasi. 7-jild. – Toshkent: O'zbekiston Milliy ensiklopediyasi Davlat ilmiy nashriyoti, 2004. – 704 b.
6. O'zbekiston Milliy ensiklopediyasi. 9-jild. – Toshkent: O'zbekiston Milliy ensiklopediyasi Davlat ilmiy nashriyoti, 2005. – 704 b.
7. Rajabov Q., Haydarov A. Jahon tarixi. Akademik litsey va kasb-hunar kollejlari uchun darslik. – Toshkent: Yangiyo'l Poligraph Service, 2014. – 400 b.
8. Eshov B. Jahon tarixi. – Toshkent: Yangi asr avlodi, 2019. – 456 b.
9. Xolmurodov T. O'rta asrlar tarixi. – Toshkent: Fan va texnologiya, 2015. – 320 b.
10. Davies N. Yevropa tarixi. – Toshkent: Yangi asr avlodi, 2021. – 912 b.